

Hoe dat Olyvier grote fynancie vant, dienaers ende cleedinghen, ende hoe dat hi ghebrocht worde totten banckette vanden twintich ridderen die hem van des conincs wegben op ghenomen hadden, ende hoe hi dat met groter eeren ende reverencien inne des conincx hof ontfangben worde.

Capittel .xxx. ¹

Alst aldus geboerde ende dese twintich ridderen alle oerlof genomen hadden van Olyvier ende dat si wech ginghen om hem luyden te ontcleeden ende anders haer luden saken te doen ende te beschicken om des avonts totter feesten te wesen, soe va[n]t ² Olyvier hem selven allene in sijnre cameren. ³ Ende aengesien dattet noch vroech genoeg was, ende omme dat hi anders niet en wiste te doen, soe ghinc hi ende begonste sijn ghelt te tellen, ende hi vant dat daer waren biden getale ende die somme van vijf dusent nobelen. ⁴ Waer af dat hi Gode van Hemelrike seere bedancte ende den edelen ridder, die welcke hem in soe goeder gedachtenisse [ende] ⁵ hoghenissen gehadt hadde. ⁶

Ter wilen dat hi sijn ghelt op stack ⁷ ende weder om in zijn bougie leide, so quamen daer binnen inder cameren vijf edele sciltknechten, alle ghecleet met witten satyne, ende noch thien ander knapen, ghecleet met witten lakenen. ⁸ Sij groeten Olyvier, [d6rb] ende sij seiden aldus tot hem: “Mijn heere, u hoefmeester is desen dach tot ons gecomen, ende hi heeft ons elcken een tabbaert ghegheven, ende hi

1. ¶ Comment oliuier trouua grant finance / seruitours et habillemens et comme il fut amene au bancquet et en la court en grant reuerence des cheualiers qui lauoient pris

Le .xxx[. chapitre]

2. Homburch [1510]: vaut

3. Oliuier qui se trouua seul en sa chambre (car les vingt cheualiers auoient tous pris conge de luy et sen estoient alles desabilles pour estre en la feste)

4. et voyant quil estoit encore grant heure en lieu de rien faire commença a compter son argent et trouua quil y auoit cincq mille [n]obles

5. Homburch [1510]: *ende ende*

6. dont il en remercyia dieu et le noble cheualier qui auoit eut si bonne souuenance de luy

7. op stack: opborg

8. ¶ Tandis quil reboutoit son argent en la bouiette entrerent en la chambre v. gentilz escuiers vestus de satin blanc et aultres .x. varletz vestus de drap blanc

seide ons als dat dit uwe levereye ende cleedinghe was, ende dat ghi ons onthouden ¹ soudet tot uwen dienste. ² Wi comen tot u om te weten oft uwen wille is, want een yegelijc van ons luyden heeft eenen goeden meester. ³ Die sommighe dienen den grave van Vlaenderen, die ander den grave van Somberset, ende elck bi sonderlinge heeft eenen goeden meester, welcke heeren alsoe veel dienaers hebben alst [hem] ⁴ van node is. ⁵ Ende om deser saken wille ende oeck om die doechden die wi aen u ghesien hebben, soe comen wij ons presenteren tot uwen diensten op dattet u beliefte sij.” ⁶

Olyvier antwoerde hem luyden seer blidelijc, ende hij seyde: “Mijn lieve vrienden, bi uwer graciën, ghi segt meer eeren ende doechden van mi dan daer in mi sijn. ⁷ Ende na dat ic van u verstaë, soe en isser geen van u luyden, hi en heeft eenen goeden meester ende beter dan ic ben. ⁸ Mer niet te min, ist dat u luyden wille is, ick onthoude u allen. ⁹ Ende nae dat ghy luyden van kennissen sijt, soe sal ic mi morghen van u luyden informeren ende onder vraghen, ¹⁰ ende dan sal ic elck van u luyden staet ¹¹ gheven, sulck als u luyden toe behoren sal.” ¹²

1. onthouden: in dienst nemen

2. [c8v] Iceulx saluerent Oliuier et luy dirent Monseigneur vostre maistre dhostel est venu ceste apres disnee vers nous. et nous a donne a chascun vne robe et nous a dit que cestoit vostre liuree et que vous nous retenes en vostre seruice.

3. Et venons deuers vous sauoir se cest vostre volunte Car il ny a celuy de nous qui nait bon maistre.

4. Homburch [1510]: hem hem

5. les vngs sont au conte de flandres. les aultres a celuy de sombresset Ainsi chascun endroit soy comme ie vous ay dit a maistre lesquelz ont bien autan de seruiteurs que besoing leur est

6. ¶ A ceste cause et aussi pour les biens que auons veuz en vous nous nous retornons voz seruitours se vostre plaisir est.

7. oliuier tresioyeux respondit. mes amys de vostre grace vous dit[e]s des biens de moy plus quil ny en a

8. Et ad ce que ientens de vous ny a celuy qui nait bon maistre et meilleur que moy :

9. Mes se cest vostre volunte ie vous retiens tous.

10. Vul aan: naar uw functie / specialisme

11. staet: functie

12. Et demain puy que vous estes gens de cognoissance ie enquerray de vostre estat et puy a chascun de vous bailleray estat tel que a vous appartiendra

Die een vanden knapen seyde tot hem: “Mijn heere, uwe hoefmeester heeft mij toegevoecht te wesen uwe stalknecht. ¹ Daer om suldi mi segghen, believet u, wat dinghen dat ick te doen hebbe van uwen paerden. ² Ick hebbe vijf goede, grote, stercke paerden ende twee cleyne, die seer schone sijn, vanden welcken hi mi last ghegheven heeft ende bevo-[d6va]len dat ic die wel bewaren soude. ³ Maer om dattet verre is van hier te hove, ic dencke dat ghi daer niet te voete gaen en wilt. ⁴ Daer om suldi mi seggen welc vanden paerden dat ghi hebben wilt, ende wat ghetuge ⁵ dat ic hem gheven sal: of tghene van fluwele cramosijn, ⁶ of tghene van gulden beslach, ende oec oft u belieft dat uwe vier pagyen bi u comen.” ⁷

Olyvier worde seerder verwondert dan hi noyt te voren geweest hadde. ⁸ Hi maecte een cruce, ende hi seide hem: “Mijn lieve vrient, ganc in Gods namen ende sadelt mi dat een vanden tween paerdeken dat ghi liefste hebt, ende gheeft hem dat ghetughe van gulden beslage, ende doet comen die pagyen met twee tortschen om mij te hove te brenghen!” ⁹

Daer na so beval Olyvier datmen ¹⁰ dat cleyne pacxken ontnayen soude, ende alsoe wort dat gedaen. ¹¹ Daer in vant hi cleederen van drie partyen ¹² van alsulcker verwen als hi die drie daghen voerleden

1. Lung des varletz luy dist Mon seigneur vostre maistre dhostel ma ordonne destre pallefrenier.

2. pour ce vous me dices sil vous plait quelle chose iay affaire de voz cheuaultx

3. Iay cinq bons coursiers et deux petis tresbeaulx desquelx il ma dit que ien pense bien

4. et pour ce quil y a loing dicy a la court ie ne cuyde pas que y vailles aller a pie.

5. ghetuge: tuigage

6. Homburch [1510: *van* fluwele of cramosijn. — verbeterd naar Jan van Ghelen 1576.

7. Pour ce sil vous plait dices lequel de vous cheuaultx vous voules auoir et que ie le selle et quel harnoys ie mettray dessus ou celuy de velours cramoisy ou celuy dorfauerie et sil vous plait que vous quatre pages v[ie]gnent deuers vous.

8. Oliuier sesbahit plus que onques mes.

9. et fit le signe de la croix et luy dist Mon amy va de part dieu et si me selle celuy des deux petis roussins que tu aymes le mieulx et luy mes le harnoys dorfauerie et si fais venir les pages a tout deux torches pour moy mener en la court

10. Homburch [1510]: olyuier daer datmen — verbeterd naar Jan van Ghelen 1576.

11. Et apres Oliuier conmanda que ce petit fardeau fust descousu ce qui fut fait.

12. van drie partyen: in drie kleuren — de vertaling is geïnspireerd, want de brontekst is corrupt. Hs. Gent, UB 470, fol. 73v: “Il y trouua habillemens pour luy [74r] des trois parures que durant les trois Iours auoit portees.”

gedraghen hadde, te weten: swart, root ende wit. ¹ Die coussen ² waren van schaerlaken, die tabbaer[t] ³ van fluwele ende twambays ⁴ van laken van Damast, swart gefigureert, ⁵ den capproen ⁶ swart, wel seer doerhouwen, ⁷ aenden welcken was een schoon, rijckelic hencsel ⁸ van ghesteenten, ende van goude, seer properlic ghewrocht, een H ende een O tsamen ghecoppelt. ⁹ Mer ¹⁰ dat cussede hi, ende hi seyde heymelick teghen hem selven: “Och lieve heere God, oft U Dijn gracie also op mi st[re]ckedes ¹¹ als dat mijn ure ¹² ende mijn gheluck al sulcke ware dat Olyvier ende Helena alsoe nae te samen comen mochten als dese twee letteren, soe waer ick wel gehouden te loven ende te bedancken Dijn godlike majesteyt!” ¹³

In desen woerden soe [d6vb] cleede hem Olyvier, ende hi vant sijn cleederen alsoe wel ghemaect nae sijn mate als dat daer toe niet te

1. et y trouua habillemens pour luy de troys paires de telles couleur que durant les troys iours auoit porte cest assauoir noir rouge et blanc.

2. cousen ... van schaerlaken: nauwsluitende rode ‘leggings’ — Helaas heeft de miniaturist van het prachthandschrift dat gemaakt werd in opdracht van Philippe le Bon de tekst niet gevolgd toen hij de aankomst aan het hof van Olivier schilderde (Parijs, BnF fr. 12574, fol. 66r).

3. Homburch [1510]: tabbaerts — idem in Jan van Ghelen 1576 — tabbaert: mantel — in de brontekst is de kleur weggevallen — de redactie Camus leest hier: “la robe de satin blanc fourree de martes sebelinez” : een mantel van witte zijde afgezet met bont van sabelmarters.

4. twambays: borstrok / vest

5. swart gefigureert: zwart gekleurd

6. capproen: baret

7. doerhouwen: doorwerkt

8. Jan van Ghelen 1576: hechtsel

9. Les chausses estoient descarlate. les robes de velours le pourpoint de drap de damas noir figure et le chapperon noir bien decoupe Auquel auoit vne tresgente et riche bouffe de pierrerie tresgement ouuree Et vng e et vng o couples ensemble

10. Mer dat cussede hi: Reden waarom hij dat kuste

11. Homburch [1510]: sterckedes — verbeterd naar Jan van Ghelen 1576: streckte — st[re]ckedes: uitbreidde

12. ure: vertaalfout — ‘heure’ betekent hier geluk.

13. pour ce le commenca a baisir Et puy disoit bas beau sire dieu se ta grace estendoyes tant sur moy que mon he[u]re fust telle que Oliuier et helayne peussent ainsi pres ensemble venir que ces deux lettres. ie seroye bien tenu de regracier ta maieste

segghen en was. ¹ Ende hi en was niet soe haest gecleet, sijn paert en was oec bereit, hem verbeydende voer die dore met zijn vier pagyen. ²

In een corte wijle daer na soe quamen die ridders die welck hem daer gheb[ro]cht ³ hadden, om hem te halen, ende si seyden hem dattet tijt was om te hove te gaen. ⁴ Doen saten sij op die paerden ende die tortsen worden ontsteken die hem luyden gheleyden ende brachten tot int hof. ⁵

1. En celle parolle se habilla oliuier et trouua ses habillemens tant bien faitz a sa mesure que rien ny auoit a dire.

2. Il ne fut pas si tost abille que son cheual ne fust prest lattendant a lhuys et ses quatre pages

3. Homburch [1510]: gheborcht — verbeterd naar Jan van Ghelen 1576.

4. Et en peu dheure apres les cheualiers qui emmene lauoient le vindrent querir et luy dirent quil estoit haulte heure daller en la court

5. Lors monterent a cheual et furent torches allumees qui les menerent iusques en la court